

ข้อมูลแหล่งเรียนรู้
ในเขตพื้นที่ตำบลถ้ำมทอง
อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

จัดทำโดย

กองการศึกษาฯ และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำมทอง

**ฐานข้อมูล
แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลถ้ำทอง**

หมู่ที่	ประเภทแหล่งเรียนรู้	ผู้ให้ความรู้
1 บ้านถ้ำทอง	ดนตรีพื้นบ้าน พิธีกรรมทางศาสนา ยาประคบสมุนไพร ยาอบสมุนไพร	พ่อปิ่น นันสว่าง
2 บ้านเขื่อนแก้ว	จิตรกรรมฝาผนัง บอกเล่าวิถีชีวิตคน ตำบลถ้ำทอง	พระครูวิฑิตนันท์ศิลป์
3 บ้านวังฆ้อง	ด้านการจัดการทรัพยากร (การจัดการขยะ)	นางศุภรัตน์ เสาแดน
4 ด้านนาท่อเด่น	ด้านการเกษตร วิถีพอเพียง	อาจารย์จรัญ สุกสา
	ด้านจักสานไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก	นายเนตร ไชยยงค์
6 บ้านดอนถ้ำทอง	พิธีกรรมพื้นบ้าน	นายผ่อง พรมดี

แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลถ้ำทอง

หมู่ที่ 1 บ้านถ้ำทอง

- แหล่งเรียนรู้ประเภท ดนตรีพื้นบ้าน พิธีกรรมทางศาสนา ยาประคบสมุนไพร ยาอบสมุนไพร

พ่อกำนันปิ่น นันสว่าง เป็นคนบ้านถ้ำทอง หมู่ที่ 1 อดีตกำนันแห่นบทองคำหมองวัลย์คนดังเมืองน่าน ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่คนในตำบลถ้ำทองให้ความเคารพนับถืออันเนื่องมาจากทุนทางปัญญาซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์มาตลอดทั้งชีวิต ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ด้านพิธีกรรม ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ด้านสมุนไพร

ผลงานที่เป็นที่ประจักษ์

1. ตัวแทนราษฎรในการเฝ้ารับเสด็จ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเล่นพิณสวางายพระองค์ท่าน
2. เป็นหมอสู่วัฒ ซึ่งทำพิธีบายศรีสู่วัฒให้กับคู่แต่งงาน และบวชพระนาคมาแล้วมากกว่า 1,000 ครั้ง
3. เป็นมัคทายกวัดถ้ำทอง ในพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลถ้ำทอง

หมู่ที่ 2 บ้านเขื่อนแก้ว

- แหล่งเรียนรู้ประเภท จิตรกรรมฝาผนัง บอกเล่าวิถีชีวิตคนตำบลถ้ำทอง

พระครูวิฑิตนันทศิลป์ เจ้าอาวาสวัดเขื่อนแก้ว เจ้าคณะตำบลถ้ำทอง – สะเนียง เป็นผู้ริเริ่มปฏิสังขรณ์อุโบสถวัดเขื่อนแก้ว (วัดเคี้ยะ) โดยท่านมีแนวคิดให้ช่างวาดภาพฝาผนัง เป็นแนววิถีชีวิตของชาวตำบลถ้ำทองในอดีต โดยให้ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าเรื่องราววิถีชีวิตของคนใน สมัยก่อน แล้วจดบันทึกเพื่อให้ช่างฝีมือได้วาดภาพโดยอ้างอิงตามคำบอกเล่าดังกล่าว

แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลถ้ำทอง

หมู่ที่ 3 บ้านวังฆ้อง

● ด้านการจัดการทรัพยากร (การจัดการขยะมูลฝอย)

แหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านวังฆ้อง ตำบลถ้ำทอง จังหวัดน่าน แหล่งเรียนรู้ลำดับที่ 2 ของประเทศ และเป็นแห่งแรกของภาคเหนือ

จุดเริ่มต้นของแหล่งเรียนรู้ฯ

จุดเริ่มต้นเกิดจากกิจกรรมตลาดนัดขยะชุมชนที่มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านวังฆ้อง และ ในวันที่ 27 พฤศจิกายน ได้ดำเนินการเปิดตัวแหล่งเรียนรู้ฯ อย่างเป็นทางการ โดยมีการขยายรูปแบบการดำเนินงานจากธนาคารวัสดุรีไซเคิล มาสู่การดำเนินงานในรูปแบบของร้านศูนย์บาท และการเป็นต้นแบบในการจัดการขยะประเภทอื่นๆ เช่น การทำน้ำหมักชีวภาพ การแปรรูปบรรจุภัณฑ์และวัสดุเหลือใช้เป็นสิ่งประดิษฐ์เพื่อใช้จำหน่าย เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ฯ แห่งนี้ ได้รับความสนใจจากชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ในการเข้าเยี่ยมชมและศึกษาแนวทางการดำเนินงานเพื่อนำกลับไปประยุกต์ใช้

ร้านศูนย์บาท

ต่อยอดจากตลาดนัดขยะชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกวัสดุรีไซเคิล ตั้งแต่ต้นทาง โดยสมาชิกจะนำวัสดุรีไซเคิลที่รวบรวมไว้จากครัวเรือนของตนมายังจุดรวบรวมวัสดุรีไซเคิล เพื่อชั่งน้ำหนักและคิดมูลค่าเป็นจำนวนเงิน แล้วรับคูปองสำหรับนำไปใช้แทนเงินสดในการซื้อสินค้าที่ร้านศูนย์บาทหรือร้านค้าอื่นๆ ในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ

ธนาคารวัสดุรีไซเคิล

ธนาคารมีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและมีคณะทำงานที่เข้มแข็ง ประกอบกับการซื้อขายวัสดุรีไซเคิลในราคาที่เป็นธรรม มีการเชื่อมโยงกิจกรรมยังกลุ่มอื่นๆ ในหมู่บ้าน และยกย่องชมเชยผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ ทำให้เป็นแรงจูงใจให้การดำเนินกิจกรรมธนาคารวัสดุรีไซเคิลเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

รางวัลดีเด่น

- รางวัลเครือข่าย ทสม.ดีเด่นระดับประเทศ ด้านการจัดการขยะ ปี 2558
- รางวัลชนะเลิศถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการจัดตั้งธนาคารวัสดุรีไซเคิล 400 ชุมชน ระดับประเทศ ประเภทชุมชนเครือข่าย ปี 2553

- รางวัลชนะเลิศ จังหวัดน่าน โครงการประกวดหมู่บ้านปลอดการเผา บรรรเทาโลกร้อน ปี 2553

- รางวัลหมู่บ้านต้นแบบปลอดเผา ไร้ควันพิษ ระดับ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ปี 2552

- รางวัลชนะเลิศ ระดับจังหวัด โครงการส่งเสริมจัดเก็บขยะและคัดแยกขยะมูลฝอย จากต้นกำเนิดในชุมชน ปี 2552

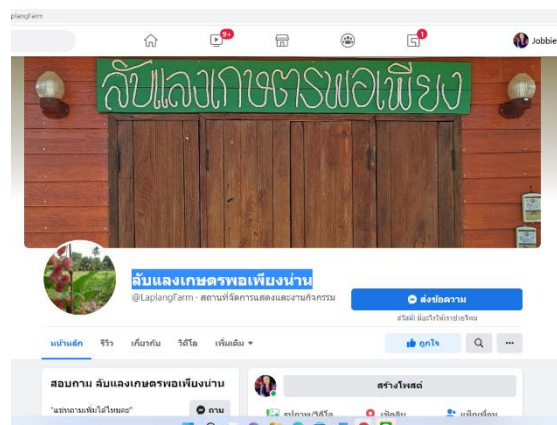
แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลถ้ำทอง

หมู่ที่ 4 บ้านนาท้อเด่น

- ด้านการเกษตรกรรม วิถีพอเพียง

อาจารย์จรูญ สุกสา อาชีพรับราชการครู สังกัดโรงเรียนบ้านถ้ำทอง ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ซึ่งมีความสนใจด้านการทำเกษตรกรรมโดยมีสวนเกษตรกรรม ชื่อ “ลับแลงเกษตรพอเพียงน่าน” บนเนื้อที่กว่าสิบไร่ คอยได้น้อมนำกระแสพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามมินทราธิราชบรมนาถบพิตร เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของ เกษตรกรได้ตามความเหมาะสม เพื่อสร้างพื้นฐาน ความพอมีพอกิน พอใช้ในเบื้องต้นอันเป็น พื้นฐานในการดำรงชีวิตที่สำคัญจะต้องมี “สติปัญญาและความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

สวนลับแลงเกษตรพอเพียงน่าน เปิดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และดูงานด้านการ ทำเกษตรกรรมแบบหลากหลาย ทั้งปลูกไม้ผล นาข้าว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา รวมไปถึงได้เปิดเพจ เฟสบุ๊ก ชื่อ “ลับแลงเกษตรพอเพียงน่าน” เพื่อเผยแพร่การทำเกษตรแบบวิถีพอเพียงให้แก่ ผู้สนใจได้เข้าเรียนรู้ และเยี่ยมชม

- ด้านงานหัตถกรรม (การจักสานไม้ไผ่ การตัดตุ้ง ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก สานกระเป๋าจากเส้นพลาสติก)

นายเนตร ไชยขงค์ ราษฎรบ้านนาท่อน ตำบลถ้ำมุดอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ประธานกลุ่มหญ้าแฝกภาคเหนือ เป็นผู้ที่ชื่นชอบงานด้านหัตถกรรมต่างๆ มาตั้งแต่เด็ก จึงได้ศึกษาฝึกฝนมาโดยตลอด จนถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ งานด้านหัตถกรรมเป็นอย่างมากในตำบลถ้ำมุดอง ตลอดจนได้รับเชิญจากหน่วยงานราชการเพื่อเป็นวิทยากรในการสาธิตและให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมอยู่เป็นประจำ

งานด้านหัตถกรรม ที่นายเนตรมีความภาคภูมิใจ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามมินทราธิราชบรมนาถบพิตร คือแนวคิดการประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์ด้วยหญ้าแฝกว่าหญ้าแฝกถือเป็นหญ้าของพระราชินี ซึ่งในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงให้ใช้หญ้าแฝกในการพัฒนาปรับปรุงบำรุงฟื้นฟูดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ แก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม จนมีการส่งเสริมและขยายผลให้ประชาชนปลูกหญ้าแฝกทั่วประเทศเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ พร้อมนำหญ้าแฝกไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม กว้างขวาง และต่อเนื่องงานผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ซึ่งเคยได้ออกรายการโทรทัศน์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก

ผลงานด้านหัตถกรรมที่เป็นที่ประจักษ์

1. เป็นวิทยากรให้หน่วยงานราชการ
2. ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก
3. งานจักสานไม้ไผ่
4. ผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก
5. การตัดตุ้งล้านนา
6. งานฝีมือจากใบตอง
7. งานฝีมือจากใบมะพร้าว

เป็นวิทยาทานให้แก่ผู้เข้าอบรม ของ อบต.อายนาไลย

ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก

ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก

ตัวแทนราษฎรนำเสนอผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่

วิทยากรสาธิตผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก

วิทยากรสาธิตผลิตภัณฑ์จากเส้นพลาสติก

งานฝีมือจากใบตอง

งานฝีมือจากใบมะพร้าว

แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลถ้ำทอง

หมู่ที่ 6 บ้านคอนถ้ำทอง

- พิธีกรรมพื้นบ้าน

นายผ่อง พรหมดี อยู่บ้านเลขที่ 6 ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็นหมอธรรม (พ่อธรรม, พ่อฮักษา) คือ ผู้ที่เรียนคาถาอาคมทางพุทธเวทย์และไสยเวทย์ ปฏิบัติตัวอยู่ในคุณธรรมจริยธรรม มีศีลมีธรรม ซึ่งคนในตำบลถ้ำทอง ให้ความเคารพนับถือ ด้วยองค์ความรู้ที่ท้านสังสมวิชา และประสบการณ์ด้านการส่งเคราะห์না การส่งเคราะห์บ้าน การส่งเคราะห์คน จัดทำสะตวง เพื่อสะเดาะเคราะห์

การส่งเคราะห์ เกิดจากความเชื่อของบุคคลที่เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติขึ้นกับตนเองหรือผู้ใกล้ชิด ต่างก็เชื่อกันว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือผู้ใกล้ชิดนั้น เกิดจากเคราะห์ได้เข้ามาสู่ผู้นั้น จึงได้หาวิธีการที่จะขจัดปัดเป่าเคราะห์นั้นให้หมดสิ้นไป ซึ่งเป็นการขจัดความวิตกกังวลที่เกิดในจิตใจให้หมดสิ้นไป เคราะห์ที่เกิดขึ้นนั้นเชื่อว่าเกิดจากภูติผีปีศาจหรือรุกขเทวดาที่โน่นที่นี้ทำเอา จึงต้องทำการส่งเครื่องเช่น ไปว่าย เพื่อให้เคราะห์นั้นหมดสิ้นหรือเบาบางไป ผู้ที่ทำพิธีส่งเคราะห์คือ อาจารย์ การประกอบพิธีกรรม จะมีบรรดาญาติของผู้เจ็บป่วยและผู้ป่วย เข้าร่วมในพิธีกรรม เครื่องบูชา ประกอบด้วยตุง (สาม หก เก้า หรือสิบสองตัว ก็แล้วแต่ข้อกำหนดของปู่อาจารย์) รูปปั้นดินเหนียวรูปคน รูปสัตว์ต่างๆ เช่น ช้าง วัว เสือ งู ไก่ นอกจากนี้ก็มีกล้วย อ้อย หมาก พริก นูหรี ข้าวสุก อาหารคาว (แกงคิบและแกงสุก) อาหารหวาน เครื่องบูชาเหล่านี้จะบรรจุไว้ใน สะตวง ซึ่งทำด้วยกาบกล้วยทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ปู่อาจารย์ก็จะนำสะตวงนั้น ไปยังทางสามแพร่ง หรือทิศทางที่ไม่ถูกกับลักษณะ ของผู้ป่วย และจุดรูปเทียน บูชาภูติผีปีศาจ ยกสะตวงขึ้นจบเหนือศีรษะ และกล่าวอัญเชิญ ภูติผีปีศาจเทวดาอารักษ์ให้มารับเครื่องเช่น แล้วจึงวางสะตวงไว้ โดยปล่อยให้หนักมากามิของในสะตวงนั้นเป็นอันเสร็จพิธี หนึ่งในขณะที่ทำเครื่องบูชา นั้น ปู่อาจารย์จะประกอบพิธียกครูให้ผู้เป็นอาจารย์ การยกครูหรือเรียกว่า การตั้งขันตั้ง เครื่องขันตั้งส่วนมากจะมีหมาก พลู ผ้าขาว เงินค่าครู (ไม่ได้กำหนดไว้ว่าเท่าใดแล้วแต่ปู่อาจารย์จะเป็นผู้กำหนด) และเหล้า ๑ ขวด

พิธีกรรมส่งเคราะห์ของคนล้านนา นั้นได้ปรากฏมานานและได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลาย ซึ่งเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับการนับถือผีสงเทวดา สำหรับใช้เป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนซึ่งเชื่อว่าตนเองกำลังมีเคราะห์ร้ายอันเกิดจากปัจจัยหลายประการ ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

การทำพิธีสงเคราะห์นา

เมื่อครั้งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงงาน ณ ตำบลถ้ำทอง

การทำสวดสงเคราะห์